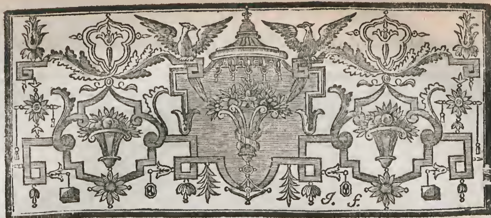
272

67.

DEO OPTIMO MAX.

UNI ET TRINO,

VIRGINI DEIPARÆ, ET S. LUCÆ Orthodoxorum Medicorum Patrono.

QUÆSTIO MEDICA.

QUODLIBETARIIS DISPUTATIONIBUS, manè discutienda in Scholis Medicorum die Martis secundâ Januarii M. DCC. XLII.

M. JACOBO-ALBERTO HAZON, Doctore Medico, Præside.

An in calculo renum & vesicæ, pro naturâ calculi, ætate, & temperamento ægrotantis; Remedium Alkalino-Saponaceum Anglicum.

I.

ORBOS inter chronicos quibus affligitur corpus humanum reperias vix ullum calculo graviorem; ægritudo longa, acuta, periculosa; eò cæteris formidanda magis, quòd longo cruciatu vitæ principia sensim sine sensu, quasi è longinquo, suffodit, atque non nisi summâ dolorum vi enecat. Productus in rene calculus ab exilissimo germine, gravia semper non secum affert symptomata; residet aliquando diù in rene inclusus, nec sui dat indicia; aperto quinetiam cadavere detectus est, attamen homines, dum viverent, de eo fuerant ne conquesti quidem: ast si paulò celerius lapis sumpserit incrementum, si fuerit vel leviter concussus è ve suâ sede dimotus, casu, motu violentiori, injussâ corporis aliquâ

motione, ictu, vecturâ duriùs succussante, vividioribus animi pathematibus, pravâ victûs ratione, proh! qualis miserum circumvenit symptomatum cohors. Ingruente malo, primùm adest lumborum dolor gravativus ponderosave tensio; brevi summè intenditur, nephritis tunc audit, occupat partem lumbarem posteriùs, immediatè sub ultimâ costâ spuriâ, propè spinam, ad angulum; ibi fixus est dolor atrox, clavi instar deurentis, quem quasi vellet æger penitùs expellere, videas in obvia quæque corpora durissima validè latus premere, infigere per quàm flebiliter. Interea accenditur febris, pulsus præ dolore contractus est, aliquando velox, inæqualis & etiam intermittens: nervi doloris stimulo lacessiti, partes vicinas in spasmos agunt; prior in partem mali venit ventriculus, nausæa primùm & vomituritio, vomitus inde excitatur cum multo labore, unde pituita, bilis viridis & flava successive ejiciuntur; quandiudùm perseverat dolor, supprimitur alvus; continuato dein ad partes inferiores nervorum erethismo, percipitur retractionis sensus in testiculo vel inguine pro sexûs discrimine; stupore dein afficiuntur crus & tibia lateris affecti. Ineunte paroxysmo, urina pauca est, aliquando cruenta, plerumque cruda tenuis & limpida, in statu nulla; remittente, propter delapsum calculi vel arenæ, redditur spissa, turbida, rubicunda, plena sabuli, humore referta glutinoso & filamentoso rariusculam æmulante lanuginem. Ubi à substantiâ renis fertur ad vesicam per angusta ureterum lapis, si sit asper, rugosus, aut illius diameter sit paulò major, quot vicibus movetur, tot infligit ægro dolores acutissimos; si unus duntaxat ureter calculo gravatur, tota pars istius lateris male se habet stupore quodam importuno; si ambo ureteres calculo impediuntur, totum abdomen quasi cingulo molestè premitur. Ne mireris tot ab uno proficisci morbo accidentium species, motus accuses sympaticos; nervorum propagines quæ à trunco nervi sympatici majoris & medii oriuntur, * ad eas omnes quas recensuimus modò partes late disperguntur. Hæc sunt symptomata calculi renum soboles, quæ apprimè nosse operæ-pretium est, ut à cæteris infimi ventris ægritudinibus rite distinguantur quibuscum aliquatenùs conveniunt.

* Vinslow. Anatomie. Traité des nerf.

Hæc symptomatum discrimina morborumque differentias accuratiùs discernere est animus: Non solum allatam modo symptomatum syndromen adeas, sed animum applices præcipuè ad sedem morbi & ad signum pathognomonicum, quod unicuique morbo ita specialiter contingit, ut alteri cuiquam congruere nequaquàm possit. Sic choleræ-morbi sedes in regione est umbilicali; in cholerâ, bilis supràque infràque magno impetu prorumpit; in nephritide humores sinceri minùs ano duntaxat ejiciuntur: in cholerâ, cum vomitu anxietas summa, virium prostratio, extremorum frigus ægrum malè torquent; in nephritide vomitus aliquid affert solatii. Sic in hepatitide, dolor spatium emetitur omne, quod est à regione epigastricâ ad lumbarem posteriùs, ubi phlogosis partem occupat convexam, vel dolor regioni insidet epigastricæ & quidem interiori, ubi phlogosis partem hepatis tenet concavam; urinæ, quæ, sæviente nephritide nullæ sunt aut albæ, sæviente hepatitide, sat liberè fluunt & lateritiæ; quæ ægrè subducitur in nephritide alvus, sat copiosè dejicit in hepatitide, si modò paululùm sit remissa inflammatio. Ilei nephritidisque & sedes & signa plurimùm differunt; Ilei sedes regio est iliaca; ibi etiam excrementa alvina vomitu rejiciuntur cum anxietate summâ, & frequenti animi deliquio; hæc ileo essentialia signa in nephritide absunt aut rariùs occurrunt. Neque est quod te deludat enteroceles, qui oritur ab exili plerumquè tumore in aliquâ abdominis parte delitescente. Fucum ne faciet colicus genuinus intestinorum dolor? cum variet pro intestino affecto, tum accedit abdominis tensio levi tactu exasperanda, non idem in calculo renum: in colico intestinorum dolore allevat ut plurimùm profluvium alvi qualecumque sit; urinæ nec ita crudæ, nec ita sup-

preſſæ diù ac in nephritide ; neque adeſt ſtuporis ſenſus in crure retractioniſve in inguine.

Ubi calculus & arenæ ſunt delapſa à ſubſtantiâ renis in veſicam , ſi ex eâ non detrudantur citò citiùs , obſtante ſcilicet diametro calculi majore , aut moram afferente morboſo veſicæ ſtatu , minùſve contractili fibrarum tono, creſcit lapis jam liberior veſicæ in ruinam; calculum initio tenuem , levem , durumque minùs vix perſentiſcit æger ; ardor eſt in meiendo levis nec perſeverans , levi tentatur prurigine glans ſumma , vecturæ diuturniori ſuccedit veſicæ collo doloris ſenſus ex improviso feriens;quoniam vero hujuſmodi mala minoris ſunt ſpecie momenti,nec diuturna; neque eſt levioris mali, iniquiſſimæ cauſæ ſuſpicio , vix conqueritur æger incautus. Creſcente calculi mole malum ingraveſcit , dolor eſt & vividior & frequentior ; in perinæo importunus percipitur gravitatis ſenſus , dyſuria cruciat magis , in extremitate urethræ non pruritus tantùm , ſed irritatio continua moleſtat : frequenti defatigatur æger irrito meiendi egerendique deſiderio : dum pleno fluit alveo lotium , ſubitò ſupprimitur aliquando , obſtructo ſcilicet veſicæ orificio calculi præſentiâ ; æger mutare ſitum , corpus hùc & illùc flectere in varias partes miſere cogitur , calculum è veſicæ oſtio amovendi causâ : in hiſce rerum anguſtiis urinæ redduntur glutinoſæ , mixtæ humore mucoſo & lymphatico, qui irritatâ à calculo veſicâ , tantâ copiâ exprimitur , ut omnibus calculoſorum urinis ſedimentum plerumquè præbeat : neque ægrotanti datur copia citatiore gradu corpus movendi , jucundâve quâdam corporis exercitatione fruendi , dolore acerbiori , mictuque ſanguineo ſubito plecteretur ; vecturæ etiam impatiens qualiſcumque , ſuccuſſione etiam molli , excitatâ micturitione importuniori : noctes ſaltem quietiores utinam tranſigeret æger ! dolore ſomnus ſæpiùs excutitur , micturitione laborat non infrequentiori : tandem calculus in molem auctus grandiorem , omnia detereriora facit , dolor eſt ſummus , ſine ullâ remiſſione pungit ; jam ſomnus penitùs recedit , proſtratur appetitus , febris lenta & macies ægrotantem exedunt , morti proxime occumbendum , die non ſuo , niſi tanto malo occurratur , vel extractione calculi , ſectionis ope arte factæ , vel diſſolutione hujuſce corporis inſenſiſſimi.

I I.

IN inquirendo remedio quod calculi renum & veſicæ poſſit ſolvere duritiem ab omni ævo allaboratum eſt: è triplici regno conjunctim ſeorſimve adhibito,menſtruum ita præpotens eruere conati ſunt : at quoniam calculus corpus eſt durum & ſolidum , in animum induxerunt , nonniſi à medicaminibus maximè activis , acribus,ſummeve penetrabilibus , ſolvi unquam frangive poſſe : eâ ſolâ ducti opinione, obliti penè ſunt ipſiuſ-met œconomiæ animalis : nec cogitarunt ſpecies ejuſmodi lithontrypticas agere debere in tubulos & membranas maximæ teneritudinis , ipſiſque , calculum ut diſrumpant , adeundum eſſe viſcus morbo jam laborans , dolore attritum nimiùmque ſenſile; inde tot peſſimi effectus lithontrypticorum , qui per totam ætatum ſeriem ad hanc uſque vituperati toties traditique oblivioni , toties ſunt quaſi è ſuo cinere renovati : his reclamarunt Medici pluries , ſupplereque voluerunt medicamina lenientia & anodina , quæ renum contextum dolore aſtrictum relaxando , lubricas fecère vias , undè calculus poſſet facile elabi: huic methodo inſiſtere tandiu ſunt arbitrati , dum dies , rerum medicarum uſus , experimenta , inventaque nova verum lithontrypticum eſſent tandem aliquando allatura.

Id remedii detegere cupidus, incumbas oportet examini formationis calculi mechanicæ ; ſimul & inveſtiganda tibi ſunt nativa principia quæ ipſum conſtituunt. Urina aſſervata diù in aliquo vaſe , in illius fundo & ad latera deponit materiem

quamdam terrestrem durissimam : terra sola & alterâ quâcumque destituta substantiâ, quâ sua inter se principia coagmen-entur & veluti conglutinentur, corpus ex se admodum compactum durumve efformat nunquam : unde intellectu facile est, materiem hanc terrestrem quæ ab urinâ secreta depositaque fuit in fundo vasis, parte salinâ & oleosâ crassiori esse coadunatam. Jam verò trium horumce principiorum in calculo humano si quæras originem, eam facilè inveneris : alimenta quibus vescimur trinam hanc continent substantiam ; ea assumimus egerimusque ; ante assumpta & post egesta, ea principia sunt semper eadem, ut pote quæ, cum sint simplicissima, alterari nequaquam possunt ; substantiæ sunt semper eædem, nec sibi dissimiles ; nihil est differentiarum nisi in partium conjunctione, misturâ, attemperationeve variâ : si quid est mutationis, illud in vario attenuationis, volatilisationisve gradu consistit, quem liquidorum circuitus, eorum motus intestinus, tritusve solidorum attulêre : hoc posito, calculi formationem in rene facile intellexeris ; ut enim generetur, sufficit ut, quemadmodum pars tartatea urinæ deposita fuit in fundo vasis cui asservabatur, deponatur eadem partim in substantiâ renis ; atqui plurimæ causæ hujus materiei deponendæ ansam præbere possunt ; primò copia & ubertas hujusce substantiæ crassioris in sanguinis alveo contentæ : secundò vitium ipsorummet canaliculorum qui sunt lotio secernendo dicati : sanguinem humore fœtum terrestri & glutinoso calculo progignendo esse idoneum, illud pro-palam est, plurimisque exploratum argumentis : calculi primordia plerumque incipiunt apparere ætate paululum jam provectâ, quâ humor iste terrestris & glutinosus in sanguine incipit abundare : vulgatior est calculi morbus in viris quam in mulieribus : ejusdem veritatis totidem sunt specimina homines ipsi calculosi, viri scilicet, si labem non acceperunt traducem à parentibus, ut plurimùm melancholici, sedentarii, gulæ dediti, studio seriisve intenti laboribus, qui ideo liquidorum gaudent circuitu remissiori, cibos operosè concoquunt, ægre secernunt, quorum proinde liquores sunt crassiores, stases patiuntur ubique, simulque congeruntur : viri denique quorum vultus totusque corporis habitus lentescentem intùs humorem & quasi lapidescentem sæpe prænotant : en primum calculi rudimentum, ut in rene, sic in quâcumque corporis parte eâdem causâ oriundum.

Temperamento ita iniquè ad lithiasim comparato, si accedat vitium aliquod ipsis glandulis tubulisve renalibus insitum ; calculum procreari jam necessum est : porro duo in rene vitia in causâ sunt, cur materia calculosa ibi inhibita deponatur, astrictio scilicet fibrarum renalium, nimiave relaxatio : astrictione nimiâ, pars lotii serosa magis tenuiorque transcolatur, crassiore retentâ : in relaxatione nimiâ, cùm fractus penè sit fibrarum tonus, elaterve debilitatus, evenit inde ut, substantia renis imperfectè tantum exoneretur, materiaque lotii viscosa tubulorum affixa parietibus insensiliter adhæreat. Utroque admisso renis vitio, ponamus jam exiguam materiæ terrestris portiunculam alicui renis angulo retardatam commorari, alteri terræ portiunculæ moram afferet allabenti ; pars utraque materiâ viscosâ conglutinabitur, quæ tertiæ advenienti erit impedimento ; ibi inviscabuntur multæ aliæ terræ muciveportiones huic basi ceü nucleo conglobandæ. Sic exurgit in rene arenularum acervus, qui calculus audit, eodem ampliandus mechanismo. Quæ de calculo renum allata modo sunt, eadem de calculo vesicæ dicta sunto, eo discrimine, quod vesicæ calculus sæpiùs habeat initium à calculo è rene delapso cui per orbes & lamellas accrescit : non hîc omittendum adultos calculo renum, pueros vero vesicæ calculo esse magis obnoxios ; ratio in eo sita videtur esse, quod infantes solidiorem à naturâ nacti renum compagem, vesicam habent imbecilliorem, adultis vero cùm sit renum Parenchyma texturæ laxioris vesicâ.

gaudent firmiore : quæris forsan , cur concretio lapidosa renem & vesicam præcipuè neglectis aliis corporis partibus, affectare amet : accipe ; confectâ chilosi, secretio urinæ est omnium secretionum prior, unde concludas oportet lotium partibus chili & sanguinis crassioribus & terrestribus magis abundare , quia scilicet hæ partes brevi reduces à vasis majoribus, & colatoria minora numero subiêre, & solidorum tritu minùs sunt verberatæ & attenuatæ minùs.

III.

PRÆLIBATA notione quæ pertinet ad calculi formationem ejusque nativa principia, sequitur ex ipsâ re cognitio remedii calculo dissolvendo idonei : calculus constat partibus terrestribus & salinis , quæ materie viscosâ ceü glutine compinguntur atque ferruminantur ; indagandum igitur est remedium conflatum partibus ejusmodi , quæ in hæc diversa principia specificâ gaudeant actione , quæque simul visceri cui lapis includitur sæviùs non inimicentur : atqui remedium alkalino saponaceum Anglicum hisce virtutibus præditum agnoscitur:illud pharmacum ferè totum sapo est Hispanicus vulgaris & eximius; sapo vulgaris est compositum quid ex lixivio sodæ lixivio calcis & oleo olivarum ad spissitudinem solidam coctum: porro vis unita triplicis hujusce substantiæ quâ sapo coalescit, mediante aquâ sanguinem ingressa, agit in partes calculi salinas , terrestres & sulphureas : aqua inter menstrua virtute pollet non mediocri , salia dissolvit , terras penetrat, emollit , secumque abripit dispertitas. Oleis & sulphuribus oleum est menstruum analogum ; huic adjutricem si præbeat operam sal alkali ; oleum in olea, resinas & sulphura, ut ut tenacia indurata ve sint, ingressum habeat peculiarem necessum est : sal alkali fixum & lixiviale pororum configuratione actionem suam exerit, asperum quippe aculeisve horridulum, oleorum , pinguedinum sulphurumque partes filamentosas & intricatas quibus volvitur , attenuat , dividit , potenterque segregat : calx partibus igneis quibus tota fœta est, omnibus hisce substantiis, vitam afflat motum & celeritatem , vimque inserit incredibilem.

Hoc mechanismo, horumque principiorum consociatâ virtute calculus renum & vesicæ dissolvitur : pars calculi sulphurea & viscosa , quantumvis tenax & indurata , emollita sensim paulatimque attenuata sale & oleo quod in sapone dominatur , penitùs tandem dissolvitur ; Quid tum ? Quæ priùs captivæ tenebantur, visco concatenatæ calculi partes terrestres & salinæ, expeditæ paulatim & per partes à vinculis, paulatim corruunt , cum lotio foràs amandandæ ; inde tot lapillorum frusta , fragmenta , squamæ , cæmenta excreta cum urinis calculosorum hominum qui hoc-ce utuntur remedio ; inde materiei glutinosæ, lutosæ, argillosæ , gypseæ , cretaceæ plurima colluvies iisdem in urinis in formam sedimenti observata. Ejusdem remedii virtus saponacea roboratur testis ovorum, vinaceisque limacibus calcinatis ; addita hæc medicamina efformant calcis speciem, terramque absorbentem , in id apprimè utilem , futurum ut præcaveant alvi fluxum quem oleosa saponis substantia citò posset accersere ; suppeditant quin etiam pauxillùm salis, quod sanguini mixtum , sali sodæ adjungitur, virtutemque saponis auget solutivam : eidem indicationi collimat virtus plantarum , quæ cum sapone ebulliunt; ex iis quædam sunt paululùm oleosæ, carminativæ & stomachicæ; aliæ vero salinæ magis & aperientes. Hîc animadvertere lubet obiter , hoc-ce lithontrypticum , etsi inventi novi laudem sibi vindicare meritò possit , saponem si spectes, in quo revera sita est hujus-ce remedii præcipua vis maximaque potentia ; novitatis titulum arrogare tamen sibi non posse, si habeas rationem limacum putaminumque ovorum calcinatorum , de quibus apud authores (a) plurima fit mentio , quæque tamquam eximia saxifraga fuerunt dudùm decantata : pharmacum totum quantum est , (in integro enim virtus) absit ut suo velim honore defrauda-

(a) Vanhelmont Deckers: cod ces Pharmaceuti.

tum. Pilulæ ſaponaceæ quibus partim conflatur remedium iſtud Anglicum minoris ſunt energiæ, quam ipſa potio; proficuæ ſunt in ipſis paroxyſmis doloris nephritici; proſunt etiam ubi potionem pertinaciter reſpuit ventriculus, vel denique poſt ipſius uſum diuturnum, ſi vicariam expoſtulet opem ipſa ægritudo.

Menſtruum ita præpotens, quantumvis laude dignum, ad uſum tamen interiorem neutiquam eſſet evocandum; ſi in membranas acerbe agere aut reni præcipue & veſicæ dolorem atque detrimentum afferre valeat. Atqui partem corporis ullam, minime vero renem & veſicam, male afficere non potis eſt: quas enim continet partes ſalinas acres & lixiviales, eæ melle & oleo præſertim quod abundat ita ſunt extenſæ, intricatæ, atque irretitæ, ut nocere nequaquàm poſſint: præterea id medicamenti adhibeas numquam, niſi præmiſsâ præparatione, cautioneque diligenti, quæ tanti ſunt momenti, ut iis omiſſis neglectiſve, parum aut nihil ſuccedere hoc-ce lithontrypticum probaverit eventus: de iis præparationibus infrà, apud authores enim ipſos hujuſce lithontryptici, ne verbum quidem.

Demonſtrata jam eſt analogia inter calculum diſſolvendum & remedium diſſolvens: diſſolventis probata eſt actio à ſimilitudine & convenientiâ principiorum quæ mutuos in ſe habent ingreſſus: nunc ut virtus eadem pateat evidentiùs in medium afferenda ſunt experimenta tentata in urinas ægrotantium, qui aſſidui laudato uſi ſunt medicamine: Illa experimenta celebrata à Pharmacopæo (*b*) peritiæ, famæque non vulgaris, declarant hoc-ce menſtruum ſanguini miſceri, cum ſero coaleſcere, ipſique ſua principia ſuaſque conferre proprietates. Accipe „ urinam potione ſaponaceâ pulveribuſque de quibus „ agitur dudùm imprægnatam, vaporet ad ſiccitatem, reſiduum eſt maſſa fuſca, „ ſpiſſa, ſalibuſque ita referta, ut à centro ad circumferentiam tota ſtriata appa„ reat: hujus maſſæ deliquium, ſegregatum à parte oleosâ, ſi rurſùs vaporet, ſal „ exhibet ſali ſodæ proximum, ſimile ſali quod idem author à ſapone extraxit. „ Quæ finitâ operatione ſupereſt pars oleoſa ipſum eſt ſaponis oleum “.

(*b*) Monſieur Geoffroy. Lettre de M. Geoffroy à M. Harteley dans le recueil d'obſervat. ſur les effets du reméde de Mademoiſelle Stephens.

Urina eodem imprægnata remedio, urinoſum quid magis alkalinumque redolet, (*c*) quam urina vulgaris, eadem ſyrupum violaceum colore mutat viridi, cumque acidis fermenteſcit paulò vividiùs quam ſolet ſanorum urina: eidem, ſi aſſervetur aliquandiu, videas ſupernatare oleum tenuiſſimum quod ipſum eſt ſaponis oleum.

(*c*) Ibidem. Détail de quelques expériences de M. Harteley.

His experimentis conſtat ſal ſodæ oleumque quibus ſapo conficitur, in ſanguinem intromitti, ſeroque communicari: ſerum ſanguinis hæc principia cum intimiùs ebiberit, fit ipſum diſſolvens, ipſum materias gummoſas reſinoſaſve, calculi nexum, penetrat, dividit, ſecumque abripit diſſociatas. Dubitas? Inſpice urinas, earum in medio ſuſpenſam cernere eſt materiem glutinoſam, filamentoſam, goſſipio aliquatenùs ſimilem, ſibique ſat ſtrictè cohærentem, quæ nihil aliud eſt quam ſulphur craſſius, nativum calculi vinculum. Novam deſideras probationem? Rurſùm advoca chymiam: urina de quâ mentio, „ miſceatur cum oleo cal„ cis per deliquium, (*d*) fiet præcipitatum ex albo flaveſcens, ex quo dato temporis „ ſpatio ſeparatur materies quædam gravis, pinguis & mucilaginoſa quæ ſenſim „ exſiccatur glutiniſque taurini ad inſtar indureſcit: urina ſanorum cum oleo cal„ cis mixta leve duntaxat efficit coagulum, nullo apparente glutine, atque non „ niſi difficillime exſiccatur & induratur. puriſſimi ſalis ſodæ ſolutio huic affuſa „ urinæ, maſſam flocculis albis ſibique cohærentibus conflatam dat præcipitem: „ fortiſſimum ſodæ vulgaris lixivium flocculos hoſce ſegregat disjungitque, ſolet ut „ oleum calcis per deliquium efficere.

(*d*) Ibidem. Lettre de Monſieur Geoffroy. à M. Harteley.

Age nunc menſtruo ſaponaceo diſſolvitur mucago duriſſima quâ calculi pars terreſtris vincta tenebatur, nonne inde totius calculi conſequi debet deſtructio,

proindeque ægrotantis perfecta ſanatio ? de quâ fidem faciunt plurimæ obſervationes : argumento eſt oculis conſpicienda in fundo matulæ depoſita plurima materies alba, cretacea , ſabuloſa , quæ eſt ipſa calculi pars terreſtris ejecta cum urinis. huic ce veritati vires addit novum hoc experimentum. (e) Calculum humanum mitte in urinam calculoſi hominis potioni ſaponaceæ dudum aſſueti : urina ejuſmodi pluries renovata calculum paulatim penetrat, minuit diſſolvitque integre : dixi adhibendam eſſe urinam hominis potioni ſaponaceæ dudùm aſſueti ; lotium enim recenter duntaxat hoc imbutum medicamine , cùm magnam arenarum ſedimentique vim ſecum devehat, calculum gravaret ampliaretque, nedum minueret diſſolveretve.

(e) Ibidem. M. Harteley, détail de quelques expériences.

Ecquis ſaponis vim ſolutivam impugnare audeat ? Pleraque medicamina in morbis adminiſtrari ſolita ſapones agunt : quid ſunt apoſemata, juſcula amara , remedia in morbis tam acutis quam chronicis , ut vulgatiſſima ſic efficaciſſima ? ſucci ſunt herbarum plerumque ſale neutro medicati, melle , ſyrupo , carniumve animalium jure edulcati ; emulſiones ſale quodam ſalſo ſtimulatæ virtutem quoque ſaponaceam referunt : hæc omnia ſaponis liquidi ſpeciem exhibent. Boli , Electaria,opiata , extractis , ſalibus,gummis & reſinis confecta, melle , ſyrupove concorporata , ſaponis ſolidi ſpeciem quamdam æmulantur : hæc remedia ſalina ſimul & oleoſa ad inſtar ſaponis vulgaris actionem ſuam exerunt, phlegmata incidunt , reſinas detergunt , ſales heterogeneos diſſolvunt, terras nocivaque omnia foràs eliminant : ſic etiam cortex Peruvianus in corpore unitus cum humore bilioſo , bilis fit diſſolvens : ſic radix Braſilienſis materiei inteſtinorum viſcoſæ & acri inhærens, ipſius fit diſſolvendo ſpecificum.

Remedium alkalino-ſaponaceum anglicum non unicum habeas calculi diſſolvens ; ſalia acida puriſſima ipſum meliùs diſſolverent , citiùſque diſrumperent , ſi ad uſum interiorem vocari adhucdùm potuiſſent, illave integra , omnibuſque ſuis armata aculeis , innocuè interiùs adhibendi modum ars edocuiſſet. Aqua ſola fluviatilis puriſſima , id eſt parte ſuâ terreſtri , quantùm fieri poteſt , orbata , inter egregia calculi diſſolventia annumeranda venit : conſtat experientiâ lapidem humanum merſum in aquâ identidem renovatâ , ab eâ paulatim diſſolvi , ſenſim labefactari , penitùſque tandem deſtrui : aqua intùs aſſumpta largiùs epota effectum ita certum æque felicem obtineret certe , ſi materiei calculoſæ novos appulſus in calculum impediendo par eſſet ; atqui quod efficere ſola non potis eſt , præſtat id in pleriſque calculoſis munita ſale alkali , calce & oleo , quibus ſapo componitur ; hoc adjuta præſidio , quidquid obeundo offendit craſſius terreſtre & magis viſcoſum , illud adoritur primùm , deturbat fugatque : deindè cum alimentis miſcendo ſeſe , priori chilo inſinuatur , quem defæcat præparatque , quantos ad uſus ! Chilus enim cæterorum humorum fons eſt & origo : tum maſſam liquidorum omnem pervadit ; ibi quidquid eſt craſſum , viſcoſum , terreſtre & glutinoſum , ſive in oleis , ſive in ſalibus , ſive in partibus terreſtribus ita comminuit , ut brevì omnis futuræ calculoſæ materiæ ſemen ſuffocatura ſit ; novaſque illius productiones ſufflaminatura : denique liquores omnes principiis ſuis alkalinis ſaponaceiſque ad id ſaturationis punctum adducit ; ut ſerum ſanguinis ipſum brevì ſit futurum totum pene alkalinum , ipſiſque concretionibus calculoſis diſſolvendis aptiſſimum.

Omnia interiùs multò meliùs ſe habere ipſe indicat corporis habitus ; brevì ſuis calculoſi non ſolum levantur doloribus, ſed etiam paucorum menſium intervallo , alios quaſi in homines converſos diceres ; ſanguis eſt fluidior , ſecretiones ſunt magis expeditæ , facies quæ nuper abjectæ , decolores , humoque ſimiles apparebant , nunc hilares , ſpirantes , beneque coloratæ nitent ; qui nuper præ dolore diutino emaciati videbantur , nunc pingueſcunt & opimantur , omnibus vitæ civilis muneribus obeundis impigri.

I V.

CELEBRET quantumvis ſuum theoria remedium, huic ſi non praxis medica natales dederit, illiuſve uſum ſaltem non comprobaverit, vanum id, & futile ſæpiùs, imò etiam aliquandò noxium habeatur: circa morbos eorumque remedia ratiocinari, utile & ſæpiùs neceſſum eſt, aſt in ea penès experientiam & praxim medicam ſummum eſto dominium, judiciumque irrevocabile. Porrò quid ſtatuit praxis de remedio alkalino ſaponaceo anglico? lithontrypticumne prædicari debet in omni & qualicumque calculi genere ſpecificum? Ipſius ne effectus nunquam irritus? Convenit & omni ætati & ſexui & temperamento? Jam ne obliviſci lithotomi? Ipſeque in vaginâ recondendus in perpetuùm? Sit iſtud in confeſſo, novum eſt id remedii, non antiquâ proinde nec multiplici firmatum experientiâ: ſat tamen magno obſervationum numero inclaruit, ut expendi diligenter attentiùſque explorari mereatur; ipſius utilitas ſatis jam innotuit, ut quibus in morbis proficere jam viſum eſt, iiſdem in poſterùm adhibeatur; ſatis jam ceſſit fauſtè, ut inquirantur caſus quibus feliciter inſervire de novo valeat, ut aſſignentur denique illi quibus aut non convenire aut nocere quadantenùs poſſet.

Quot homines calculoſi, totidem calculorum ſpecies; lapides hoſpitantur, aut in renibus & veſicâ ſeparatim, aut in utroque ſimul: illorum durities colorque diverſus: ſunt albi, flavi, rubri, fuſco-griſei aut cineritii & nigri. Calculus renum mole minor, veſicæ calculus major, celeriuſque accipit incrementum; ſi ſolus eſt in veſicâ, grandior ut plurimùm, magis aſper, rugoſus, & inæqualis; ſi plures commorantur, minores ſunt & ſuperficie læves. In tot tamque diverſas calculorum ſpecies, æqualiter ne actionem exerit ſuam lithontrypticum novum? Cave credas; multò debiliùs renis quam veſicæ calculum impugnat, ratio propalam eſt, in fiſtuloſâ renis ſubſtantiâ brevior urinæ mora, rapidiorque fluxus, quam in cavitate veſicæ: mucago quidem arenaque renum à remedio ſaponaceo potenter ſolvitur & abripitur, ſed hujuſce viſceris calculus non niſi poſt longum tempus, multâ arenâ depulsâ, apertis lubricatiſque canalibus extruditur: eliminati è renibus calculi ſubſtantia (niſi ſit admodum mollis & friabilis) neque eroſa neque ullo fere modo detrita, ut plurimùm, obſervatur; color tantùm nonnunquam mutatus alteratuſve deprehenditur. Ægrotantes nephritide diù multùmque laborarunt? Ubi primum hoc-ce utuntur remedio, nonnumquam acrem paululùm, dolorificamque illius ſentiunt actionem; ſed ubi mucaginum arenularumque plurima colluvies cœpit everri, ſenſim obtunditur dolor, penitùſque evaneſcit; id incommodi ſæpiùs experiuntur ii, qui neglectis cautionibus præparationibuſque infra dicendis, ad id remedii præcipites & imperiti confugiunt: ex his colligere eſt quid reni laboranti afferat utilitatis; illum à viſcidâ materie lapilluliſque lædentibus expurgat, novam omnino calculoſam arcet præpeditque progeniem, ipſumque tandem calculum ejicit, non tamen eroſum & attritum, ſolet ut in calculo veſicæ evenire.

Nunc autem quænam ſit lithontryptici noſtri actio in calculum veſicæ inquirendum. Duo calculorum genera veſicam occupant: aut calculus ibi efformatus genituſque eſt: aut è renibus delapſus, in eâ ſenſim incrementum adeptus eſt: qui ſponte efformatur in veſicâ lapis, rarior eſt in adultis; rursùs duas agnoſcit cauſas, primò ipſam veſicam in ſtatu morboſo jam conſtitutam, imbecillem, tono minorem, plicis, rugis, foſſuliſque multiplicibus lacunoſam; ibi impeditur arena, aggeritur, ædificaturque in molem lapideam; lapis hujuſmodi ſæpiſſime albus eſt & ſabuloſus: ſecundò ipſum veſicæ humorem vitiatum, mucaginem ſcilicet vel materiem viſcidam, albam, ſpiſſam ex ipſiuſmet veſicæ glandulis ſtillantem; hæc materies inſpiſſatur ſenſim & induratur in lapidem, qui ſubſtantiæ gypſeæ vel cretaceæ omni-

no ſimilis eſt; huic lotium jugiter allabens, ſuo ſedimento adjicit ſemper aliquid calculoſi: à quâcumque causâ generetur in veſicâ calculus immediate, ſemper duritiem habet minorem quam calculus renum, propterea quòd illius baſis vel nucleus minùs eſt durus & ſolidus quàm nucleus calculi renum. Veſicæ igitur lapis, ille ſcilicet qui in eo viſcere immediate producitur, faciliùs citiùſque diſſolvitur lithontryptico Anglico, quam quilibet alius; atque per lamellas ſtuſtillatimve diviſus aut in pulverem comminutus, cum urinâ foràs amandatur.

Si veſicæ calculus à calculo renum ortum duxerit, plures quoque ſunt illius ſpecies, quæ colore & duritie differunt; ſpecies vulgatior, eſt lapis ſubflavus & lapis ſubruber; licet ſingula granula quibus componuntur hujuſmodi lapides, ſint duriſſima, mucago tamen vel gluten quo compinguntur, nec eſt ſolidiſſimum nec impervium; ideo modò diuturnus ſit remedii uſus firmaque patientia, ſenſim à menſtruo diſſolvitur, atque in fragmenta ſquamulas & portiunculas duras molleſve expellitur: hîc annotandum calculi (flavi rubrive) albas eſſe ſemper exuvias: hujus phænomenis ratio ipſam comprobat remedii actionem; agit quippe in ſulphur craſſius, nativum calculi vinculum, quod à lithontryptico diviſum attenuatum & perpolitum ſenſim albeſcit. Eſt & altera calculi ſpecies è renibus advena, qui colore fuſcus eſt, ille ſilicis æmulus, præcedentique multò ſolidior, pondere gaudet ſpecifico multò graviori, unde menſtrui ſaponacei tela potentiùs hebetat, ingreſſumque negat pertinaciùs; integram tamen eludere virtutem remedii neſcit; ab ipſo ſeparantur cruſtæ, parte externâ albicantes, internâ vero obſcuriores: hujus nucleus nonnunquam eſt inexpugnabilis, idcirco eroſâ ſuperficie externâ, quæ minùs ſemper dura eſt, vis remedii frangitur, ubi venerit ad centrum, quod intactum in cyſtide remanet, rudimentum calculi, brevì jam futuri grandioris. Repetitur & in veſicâ alius calculus, colore niger, aſper, ſcoriarum ferri formam & colorem referens, omnium iſte duriſſimus eſt atque ponderoſiſſimus; ſæpiſſime à menſtruo ne vel leviter quidem ſtringitur: ſunt & aliæ calculorum ſpecies, quæ colore & duritie ſpeciebus jam deſcriptis quadantenùs ſimiles, ad ipſas commode referuntur.

Sic inſtituto examine perpensâque naturâ variorum veſicæ calculorum, concludere licet in genere, lithontrypticum Anglicum poſſe convenire tribus prioribus calculi ſpeciebus modò deſcriptis: calculo ſcilicet albo, flavo & rubro; fuſco autem non adeo præſens, nigro vero mancum & irritum eſſe præſidium, proindeque horum exitum ſcalpello, illorum lithontriptico eſſe tentandum.

Hæ ſunt practicæ notiones non ita magno, ſed bene fido obſervationum numero acquiſitæ circa uſum & naturam hujuſce medicaminis: de hoc plura dies & uſus edocebunt. Hîc quæres forſitan, quî, calculi ita diverſi intra veſicæ cavitatem deliteſcentes, dignoſci à ſe poſſint invicem, quibuſque ducti indiciis ad ſcalpellum aut lithontrypticum confugere debeamus? Primò, ſigna pathognomonica & propria reni & veſicæ indicant, quinam calculi ortum duxêre à renibus, quinam vero à veſicâ; qui à rene habuit originem ſolidior eſt, coagmentatus baſi ſeu nucleo duriori, propter ſpatium anguſtius, compreſſionemque factam à ſtrictiori contextu renum: ſecundò diverſorum calculorum certam habere poſſumus notitiam ab arenulis ſedimentoque cum urinâ excretis, qualis enim arena, talis calculus: tertiò denique impulſum in veſicam ſpecillum ſolerti peritâque manu, de calculi mole & duritie ferre poteſt judicum fere numquam temnendum.

Etſi diverſa calculorum durities majorem minoremve opponat lithontryptico reſiſtentiam, fatendum tamen eſt, id remedii, quòd proſpere magis vel minùs ſuccedat, habere id, à vi diſſolvente plus minuſve efficaci, quam impertitur corporis noſtri liquoribus: quòd virtus hæc plus minùſve tranſeat partibus fluidis,

iis que intimiùs & efficaciùs communicetur, id pendet ab ipsâ liquoribus insitâ dispositione & variâ pro variis subjectis fluidorum crasi; in quo autem consistat hæc dispositio assignare penès nos adamussim non est.

Addere res ipsa monet, sive per calculi naturam liceat uti lithontryptico ad dissolutionem, sive necessitate compulsi confugere debeamus ad operationem Chirurgicam, in utroque casu remedium saponaceum summæ semper futurum esse utilitatis imò & necessitatis; neque enim satis est si quis calculo liberetur; novam ipsius productionem præcavere summum est operæ-pretium; atqui id redundabit commodi à novo medicamenti genere, unde patet illiùs operam accersendi necessitas etiam celebratâ operatione: præterea sunt vesicæ quædam male affectæ, sectioni Chirurgicæ ferendæ prorsùs impares, unde nova ratio, nova que exurgit necessitas, lithontryptici faciendi periculum, modò ægrotans eâ sit ætate constitutus quæ hoc remedio sit ferendo idonea.

Experientiâ notum est hoc medicamentum in puerili ætate & etiam in juvenili, vix prosperos habere successus, illudque effectus edere feliciores eò quò est ægrotans ætate majori provectus: tam mirandi ratio phœnomenis posita videtur esse in ipsâmet naturâ remedii, & constitutione corporis juvenilem ætatem degentis: id quippe medicamenti acre genus est & stimulans, in juventâ fibræ teneriores & membranæ exquisitiori sensu præditæ, vividiùs sollicitantur, faciliùsque convelluntur: præterea idem menstruum non agit immediate per se, transfunditur in sanguinem; ibi cum sero ad mixtum & veluti concorporatum, ipsi suam virtutem indit Alkalinam & dissolventem: verùm liquores serosos suâ virtute Alkalinâ imprægnare non potest, nisi illos inveniat aptos natos que, ut ita dicam, ad ipsam recipiendam: porro juvenum partes fluidæ minùs sunt faciles ad istam combibendam virtutem quam senum, quia scilicet illorum liquores sunt multò aquosiores, minùs que vergunt ad alkali, quàm ad acorem aut acidum, quod pugnat contra facultatem remedii saponaceam & alkalinam: contrariâ de causâ multò salubriùs est hoc lithontrypticum hominibus ætate integrâ constitutis aut etiam consenescente provectis, quâ sanguis spissior parte serosâ minùs luxuriat, alkali que est magis proximus, quæ quidem fluidorum crasis & dispositio cum eo medicamine mire congruit, quod totum est alkalinum & saponaceum.

Ægrotantis aliquando temperamentum affert quoque nostro dissolventi impedimentum non mediocre, qui enim delicatiorem à naturâ sortiti sunt corporis compagem, quorum fluida hæreditario aut nativo quodam salso acri charactere obsignantur, qui scorbuto, cachexiâ, tussi aliove pectoris morbo detinentur; his potiùs & aliis ægritudinibus confecti quam calculi doloribus; ab ejusmodi ægrotantibus exulet lithontrypticum Anglicum, quorum vitam absumeret citiùs, quam calculum ne vel leviter quidem cœperit perstringere: laborat ne aliquis abcessu quodam viscerum aut ulcere renum? caveat à laudato dissolventi, ne dolores aut sopiti suscitentur, aut vividiores provocentur.

Ponamus nunc ægrum eo calculi genere laborantem, quod dissolutionis sit capax, eo temperamento donatum, quod sit eidem par probe sustinendo; eâ denique ætate, quæ menstruo favere, illius que operam promovere possit: hoc posito, cautiones, præparationes, diætam que severioribus adstrictam legibus præterea poscit propositum medicamenti genus: æger sit in bibendo parcus, ne potionem saponaceam justó plùs diluendo, infirmet: vino admodum sobriè utatur, cibis abstineat crudis conditis que insalubriter, lactis usum abneget, fructuum que eorum maxime qui sunt acidi: corpus moderatè exerceat, motibus animi parcat, corporis voluptatibus immoderatis valedicat animose: hæc ubi non servantur scrupulosiùs, nihil sanationis affert severum medicamenti genus: evenitque inde, ut, quod in pravam vivendi rationem esset refundendum,

errori que diætæ tribuendum, ipsi remedio, licet immerenti, vitio detur: nec satis est, cautiones præscriptæ modò, rerum que ordo, tanti sunt momenti, tantâque religione observanda, ut si quis instituto vitæ genere, negotiis curisve impeditus, à sumendo exactè remedio avocetur; & vitæ genus mutare, & negotia resecare ad tempus debeat, si modò optatum sanitatis finem velit aliquando assequi.

De præparandi modo, hæc accipe, si corpus ægrotans plethoricum est, nephritidi que ob noxium, venæ sectionem præmittito: diluentia, lenientia, blanda cathartica adhibeto, balneo que corpus emolli: his rite institutis, menstruum faciliùs sanguini admiscetur, ipsi que intimiùs consociatur; aut nulla aut pauca exurgunt ab illius usu symptomata, latices que menstrui virtute dissolvente citiùs imbuuntur. Si inter utendum aliqua sæviunt symptomata, faucium phlogosis, astrictio alvi, fluxus ve immodicus, hæmorroides, dolores nephritici, febris omnium symptomatum pessimum; his medeatur Medicus, ut artis est, augendo, minuendo, variè ve attemperando dosim saponis aut pulveris, differendo etiam remedium integrum ad tempus: sed ipsum prorsùs dimittere, absque evidenti necessitate, nefas, docuit enim non semel experientia, idem perfectæ sanitati restituisse non paucos quibus primùm nocere videbatur.

V

INTER omnia fere quæ extitêre remedia magni nominis, fuit id commune omnibus, ut initio præsertim nec ita bene audierint, nec prosperos æque successus, ac in posterùm, habuerint: sint exemplo cortex Peruvianus & radix Brasiliensis; ubi primùm inclaruêre, ignorabatur, radicem Brasiliensem in dispositione viscerum inflammatoriâ neutiquàm esse adhibendam, corticis vero Peruviani & cum catharticis optimè consociari posse vires, & continuandum esse illius usum etiam longo post fugam paroxysmorum tempore: dicendum idem de remedio hoc saponaceo; illius actio, vera licet, tenebris involuta siluit, donec apertis cadaveribus hominum quorumdam (*a*) qui plurimi fuerant in usu remedii Anglici, quique vel calculi doloribus confecti, aut quovis alio morbo interfecti occubuêre; tùm primùm emicuit lithontryptici virtus eximia: inventi sunt calculi (*b*) exesi, erosi, quasi cariè tentati, calcinatos dixisses: hi de suâ substantiâ plurimùm amisisse, mole que diminuti videbantur: ex horum superficie quæ albicans, emollita que apparebat, desquamabantur cortices iis similes, qui è vesicâ, dum viverent affatim exierant, friabiles scilicet atque cretacei, quique quò centro propiores erant, eò nativum calculi colorem atque duritiem magis retinebant: ex his eruitur certissimum argumentum invictissimaque probatio actionis remedii, quod pro votis cessisset meliùs, si inter ægrotantes plurimi, ingrato victi sapore remedii, illud diutiùs sorbere voluissent, quidam vero potuissent.

(*a*) Recueil d'exper. & d'observ. sur les effets du remede de Mad. Steph.

(*b*) Ibidem. Observ. 28. 97. 100. &c.

De eodem remedio observatum aliquid legitur & detectum curiosiùs, (*c*) & ad rem maxime comparatum: crudeliter vexabatur vir quidam calculi doloribus à viginti plus annis: cum remedium Anglicum diutiùs devorasset, tantùm ab eo accepit solatii, ut se perfectè sanatum arbitraretur: exinde à remedio sumendo omnino destitit: duobus elapsis annis, lethargo correptus, interiit: apertum est cadaver; in vesicâ reperti sunt calculi duo mediocris magnitudinis, qui cavi erant, qui que singuli in suâ cavitate unum continebant lapidem: hi calculi si inter digitos agitabantur, edebant sonitum, solet ut edere semen exsiccatum in suo nucleo inclusum: iidem lapides serrâ transversim secti sunt, ex singulorum medio prodiit calculus mollis, exesus, quasi putridus, & in pulverem digito jam comminuendus: isti nihil erant aliud quàm reliquiæ priorum calculorum, quos

(*c*) Ibidem. Lettres de M. Chefelden à M. Morand. Lettres de M. Sharp à M. Morand.

ægrotans, dum viveret, diſſolvere tentaverat olim ope remedii Alkalini ſaponacei, quibus que etiam tum impreſſi cernebantur morſus menſtrui ſaponacei: verùm propterea quod ægrotans ſatis diù non perſtitiſſet in uſu remedii tam ſalubris, calculis jam jam in pulverem abeundis, proh dolor! novæ accreverant cruſtæ ſeu orbes lapidei qui lapſu temporum indurati exſiccati que magis ac magis laxiùs antiquas calculorum reliquias involvebant.

Hæc & alia ejuſdem generis obſervationum momenta ab ipſis deſumpta cadaveribus, nedum famæ lithontryptici aliquid detraxerint, ſtabiliverunt contra, ipſiùs que virtutem promulgarunt. His edocti calculoſi homines, imò facti certiores de iſtius medicamenti virtute diſſolvente, certatim ad illud confugerunt, ut longo uſu, medias inter potiones multo aſperſas faſtidio, tædii que plenas, huic quærerent ægritudini medelam, cui nulla ſalutis ſpes affulget aliundè, niſi ab operatione Chirurgicâ, dolorum acerbitate, ancipiti eventu, recidivæ que metu nimium formidandâ. Si tamen aliquis eventa quædam parùm feliciter adverſus lithontrypticum noſtrum, in malam partem detorquere vellet; cur non viciſſim peteretur abeo, ubinam gentium reperiatur remedium ita ſpecificum, ut effectu ſuo numquam careat?

A priſcâ hominum ætate in detegendâ medicamentorum ſimplicium virtute, in ſcrutandâ ſpecificorum vi, majoreque pollentiâ, huc uſque inſudatum eſt: eorum agendi modus, conficiendorum ratio & norma, applicandorum tempus & occaſio, indefeſſo labore indagata ſunt: hodierni remedii, utquid ratio par non haberetur? ut-quid non animum intendere, ſive ad ipſius explorandas meditando vires & energiam; ſive ad ipſius, obſervando, ampliandas perficiendaſque proprietates? quò & incommodi minùs & plurimùm utilitatis ab ipſo redundet. Ad id ut allaboremus, eò animoſiùs impelli debemus, quòd obſervationum ſanationum que prima ſeges, tum apud exteros tum apud noſtrates excerpta, remedii ſaponacei vim ſolutivam præmonſtrare & ſpondere meritò jam viſa eſt.

Ergò calculo renum & veſicæ, pro naturâ calculi, ætate & temperamento ægrotantis,
Remedium Alkalino-Saponaceum Anglicum.

DOMINI DOCTORES DISPUTATURI.

M. Ludovicus Guillelmus Le Monnier.

M. Joſephus Exuperius Bertin, Supremi Valachiæ & Moldaviæ Principis Medicus Primarius.

M. Joannes-Ludovicus Baude de Lacloy.

M. Carolus Dionis.

M. Gedeon de Rabours.

M. Laurentius Ferret, Chirurgiæ Gallico Idiomate Profeſſor deſignatus.

M. Nicolaus Andry, Antiquus Facultatis Decanus & Lector Regius.

M. Philippus Caron, Antiquus Facultatis Decanus.

M. Petrus-Joannes Burette, Profeſſor Regius, & è Regiâ Numiſmatum Academiâ.

Proponebat Pariſiis PETRUS-JOSEPHUS MACQUER, Pariſinus, Baccalaureus Medicus, A. R. S. H. 1742, à ſextâ ad meridiem.

Typis QUILLAU, Univerſitatis & Facultatis Medicinæ Typographi, 1742.